

İktidar ve Medyatik Şiddet: Özgecan Aslan ve Şefika Etik Cinayetleri Analizi

Memet ARSLAN*

Öz

Bireylerin ya da grupların davranışlarının yönlendirilme biçimi, yani bir “yönetim” sorunu olan iktidar ile bu iktidarın ideolojik araçlarından biri olan medyada şiddet, farklı biçimlerde sunulmakta ve temsil edilmektedir. Şiddet medyada; kimi zaman haber için kullanılan görselde, kimi zaman da haberin metninde yer almaktadır. Bu çalışmanın ana amacı, medya tarafından gazete haberlerinde kurgulanan ve yeniden üretilen “medyatik şiddetin” nasıl ve hangi yöntemlerle ortaya çıktığını açıklamaktır. Toplumsal cinsiyet odaklı olan bu şiddet, fiili olmaktan ziyade söylemsel, yazınsal ve metinseldir. Bu çerçevede çalışmada 7 Ekim 2011 tarihinde Habertürk gazetesinde yer alan Şefika Etik ve 15 Şubat 2015 tarihinde Akşam gazetesinde yer alan Özgecan Aslan cinayeti haberinin eleştirel söylem çözümlemesi yapılmıştır. Çalışmanın bulguları, haberde kurgulanan ve yeniden üretilen medyatik şiddetin, kadına yönelik şiddeti olumladığı ve kamuoyunda şiddete dayalı söyleme meşruiyet kazandırdığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İktidar, Medyatik Şiddet, Eleştirel Söylem Çözümlemesi, Özgecan Aslan, Şefika Etik.

Power And Mediatic Violence: The Analysis of Özgecan Aslan And Sefika Etik Homicides

Abstract

As a way to guide individual or group behavior; in other words, power as a problem of management and mediatic violence as the power's one of the ideological apparatuses, violence is represented in the media in various ways. Violence in the media may exist in the news narratives and in the visuals used for news items. The aim of this study is to explain how and by which methods the “Mediatic Violence”

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Anabilim Dalı, prmemetarслан@gmail.com

is re-produced in the news by the media. This gender – focused violence is far more discursive, literary and textual than the factual. In this framework, critical discourse analysis were conducted on the news items regarding Sefika Etik in Habertürk Newspaper dated 7th of November 2011 and Özgecan Aslan murder report dated 15th of February 2015 in Akşam Newspaper. Findings of these studies show that the mediatic violence which is fictionalized and re-produced in the news, legitimizes violence against women and normalizes it in the public opinion.

Keywords: Power, Mediatic Violence, Critical Discourse Analysis (CDA), Özgecan Aslan, Şefika Etik.

Giriş

Tarihin her döneminde her türlü iktidar, kendi egemenliğini ve rasyonelitesini sağlamak amacıyla kimi zaman şiddeti dışlar, kimi zaman dışlamaz; kimi zaman şiddeti üretir, kurgular ve şiddetle yaşar; kimi zaman da şiddeti gizler. Bu çalışmada Foucault'nun, “bireylerin ya da grupların davranışlarının yönlendirilme biçimi, yani bir ‘yönetim’¹ sorunu” şeklinde tanımladığı iktidar kavramı kullanılmıştır (2014, s. 21). İktidarın doğrudan başkaları üzerinde değil, başkalarının şimdiki ve gelecekteki eylemleri üzerindeki bir eylem olduğunu söyleyen Foucault, iktidarın bilgi ile olan ilişkisi üzerinde durur. Ona göre iktidarın bir bilgi alanı oluşturmaksızın uygulanması olanaksızdır, bilginin de bir iktidar alanı yaratmaması olanaksızdır. Bu noktada iktidar açısından Althusser'in Devletin İdeolojik Aygıtı (DİA) olarak tanımladığı, kitle iletişim araçları önem arz etmektedir. Çünkü egemen sınıf iktidarını kurmak ve devam ettirmek için, DİA'lerden biri olan medyayı aracı olarak kullanır. Medya aracılığıyla ideolojilerini topluma sunan egemen sınıf ve iktidarı, toplumu yeniden biçimlendirerek iktidarlara ve egemenlikleri için rıza üretimini sağlarlar. Althusser'e göre, (Baskıcı) Devlet Aygıtı ile DİA'lar arasındaki temel fark, “işleyiş” şekilleridir. Yani, (Baskıcı) Devlet Aygıtı “şiddet kullanarak” işler, DİA'lar ise “ideoloji” kullanarak işlerler. Egemen sınıfın devlet iktidarını elinde tuttuğunu, dolayısıyla (Baskıcı) Devlet Aygıtı'nı elinde bulunduran egemen sınıfın DİA'larda da etkin olduğunu söyleyen Althusser, DİA'larda gerçekleşenin de, egemen ideolojinin kendisi olduğunu söyler²(2015, ss.50-53).

¹ “Yönetim” sözcüğü, on altıncı yüzyılda sahip olduğu çok geniş anlamıyla düşünülmelidir. “Yönetim” sözcüğü, sadece siyasi yapıları ya da devletlerin yönetilmesini anlatmakla kalmıyor, bunun yanı sıra, bireylerin ya da grupların nasıl yön verebileceğini (çocukların, zihinlerin, toplulukların, ailelerin, hastaların yönetilmesi) de gösteriyordu. Yalnızca siyasi ya da ekonomik anlamdaki tabi kılmanın meşru biçimlerini kapsamakla kalmıyor. Bu anlamıyla yönetmek, başkalarının önünde açık olan mümkün eylem alanını yapılandırmak olarak anlaşılmalıdır. Bkz. Foucault, 2014, ss. 74-75. *Özne ve iktidar: seçme yazılar 2*, I. Ergüden & O. Akinbay (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

² Althusser devletin, (baskıcı) devlet aygıtına indirgenemeyeceği ve dolayısıyla çoğu kurumu kapsadığını öne sürer. Bu noktadan hareketle Althusser, devlet kavramına geniş bir perspektif kazandırarak devlet aygıtlarını, devletin (baskı) aygıtları -Hükümet, İdare, Ordu, Polis, Mahkemeler, Hapishaneler vb.- ile devletin ideolojik aygıtları -Dinsel DİA, Okul DİA'sı, Aile DİA'sı, Hukuki DİA, Siyasal DİA, Sendikal DİA, Haberleşme DİA'sı, Kültürel DİA vb.- şeklinde kategorileştirmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan ve aynı zamanda Foucault'yu referans göstererek kullanılan “iktidar” kavramı “yani yönetim” bu noktada Althusser'le kesişmektedir. Çünkü her ikisi de bu kavramı, hem makro hem mikro hem devlet hem de bireysel aynı zamanda özel ve kamusal anlamda geniş düzeyde açıklamış ve kullanmıştır. Çalışmada önemli bir yer tutan “iktidar” kavramı bu çerçevede kullanılmıştır. Detaylı bilgi için Bkz. Foucault, 2014, ss. 69-105. *Özne ve İktidar: Seçme Yazılar 2*, I. Ergüden & O. Akinbay (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. Bkz. Althusser, 2014, ss. 35-64. *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. A. Tümertekin (Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.

İktidarın ideolojik araçlarından olan medya, kadına yönelik şiddeti olumlayan ve üreten yapılardan biridir. Bu yapı, egemen ataerkil düşünce paralelinde kadın ile erkeğe rol ve kimlikler inşa etmektedir. İnşa edilen rol ve kimlikler ile toplumsal cinsiyet bağlamında kadınlar, medyada sıklıkla magazin ve şiddet haberlerine konu olmaktadır. Bu haberlerde kadınlar cinsel bir obje olarak sunulmakta, metalaştırılmakta, ötekileştirilmekte ve var olan şiddet algısı yeniden üretilmektedir. İktidar ve egemen erkek zihniyeti doğrultusunda medya tarafından kurgulanan ve yeniden üretilen toplumsal cinsiyet odaklı şiddet, fiili olmaktan ziyade metinsel, yazınsal ve söylemseldir. Bu nedenle bu şiddet türünü tanımlamak için “medyatik şiddet” kavramı kullanılmıştır. Topyekûn bir dil olarak ele alınan medyatik şiddetin hem yapısal hem de bağlamsal söylem çözümlemesi bu çerçevede yapılmıştır.

Bu noktadan yola çıkılarak çalışmanın ana amacı, medya tarafından gazete haberlerinde yeniden kurgulanan ve üretilen medyatik şiddetin, nasıl ve hangi yöntemlerle ortaya çıkarıldığını açıklamaktır. Gazete haberlerinde yer alan, kadına uygulanan şiddete yönelik haber içeriklerinin ve fotoğraflarının analiz edildiği bu çalışmada, Teun A. Van Dijk’in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Çözümleme, haberlerde ana olayın nasıl sunulduğuna, neyin ön plana çıkarılıp çıkarılmadığına ve özellikle de haberde kullanılan metin-dil ile fotoğraf arasındaki yapısal ve bağlamsal ilişkiye odaklanmıştır. Çözümlemenin tarafsızlığı ve bilimselliğine katkı sağlaması amacıyla aynı zamanda çalışmada Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) tarafından hazırlanan, MEDYA VE KADIN Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Haber Kılavuzu’nda yer alan, “şiddet” ve “kadın cinayeti” haberi yaparken dikkat edilmesi gereken etik ilkeler de ölçüt alınmıştır.

İktidar ve Şiddet

Foucault’ya göre, insanların insanlar tarafından yönetilmesi -bunlar ister büyük ister küçük gruplar olsun; iktidar ister erkekler tarafından kadınlar üzerinde, yetişkinler tarafından çocuklar üzerinde, bir sınıf tarafından başka bir sınıf üzerinde, isterse bürokrasi tarafından bütün bir nüfus üzerinde uygulansın- belli bir rasyonelite türü gerektirir. Ancak araçsal şiddet gerektirmez (2014, s. 55). İktidar ilişkileri, basit bir yasaklama ya da sürdürme rolü olan üst yapı konumunda yer almaz; var olduğu yerde doğrudan üretici bir rol oynar. İktidarın olduğu yerde direnme vardır; bu yüzden direnme hiçbir zaman iktidara göre dışsal bir konumda değildir (Foucault, 2015a, ss. 70-71). İktidar ilişkilerinin etkili olması, şiddet kullanımını, rıza elde edilmesini dışladığından daha fazla dışlamaz. Konsensüs ile şiddet iktidarın araçları ya da etkileri olmakla birlikte, ilkesini ya da temel doğasını oluşturmazlar. İktidarın uygulanması istendiği kadar kabullenme üretebilir:

İktidarın uygulanması, geride bir yığın ölü bırakabileceği gibi, akla getirilebilecek her türlü tehdidin arkasına da saklanabilir. İktidarın uygulanması kendi içinde bazen kendini saklayabilecek bir şiddet demek değildir; aynı zamanda, üstü kapalı biçimde, yenilebilecek bir rızayı da göstermez. İktidar, mümkün eylemler üzerinde işleyen bir eylemler kümesidir: eyleyen öznelerin davranışlarının kaydolduğu imkan alanı üzerinde yer alır: kışkırtır, teşvik eder, baştan çıkarır, kolaylaştırır veya zorlaştırır, genişletir ya da sınırlar, aşağı yukarı muhtemel hale getirir; uç noktada kısıtlar ya da mutlak olarak

engeller; ancak eylemde buldukları ya da bulunabilecekleri ölçüde eyleyen özne ya da özneler üzerinde eylemde bulunma biçimidir (Foucault, 2014, ss. 73-74).

Şiddetin dışlanması ile birlikte iktidar bedeni denetlemek için yeni teknikler geliştirmiştir. Foucault'nun "dispositif" olarak adlandırdıkları bu tekniklerin sorunsallaştırma odakları, bilgi ve iktidar eksenlerinin bir araya geldiği söylemsel ve söylemsel olmayan pratik yumaklardır. Bu pratikler yoluyla dispositifler birtakım deneyimler kurup insanları bu deneyimlerin öznesi olarak tanıtır, onlara kendileriyle ilgili hakikatler dayatır, iktidarın şiddet kullanmadan bedeni kuşatmasını ve denetim altına almasını sağlar, onu itaatkâr ve uysal hale getirir:

Dispositif'ler söylemler, kurumlar, mimari biçimler, düzenleyici kararlar, yasalar, idari tasarruflar; bilimsel, felsefi, ahlaki önemlerden oluşan heterojen bütünlükler; bu söylemsel ve söylemsel olmayan öğeler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu sistemlerdir. Dispositif'lerin işlevi temelde stratejiktir; yani güç ilişkilerini güdülemek, belli bir yönden geliştirmek ya da önlerine geçmek, dengelemek, kullanmak işlevine sahiptirler. Dolayısıyla dispositif'ler her zaman bir iktidar oyunu içerisinde yer alırlar; ama aynı zamanda bu iktidarlardan doğmakla birlikte iktidarlarının kendisini koşullandıran bir bilginin sınırlarına da bağlıdırlar. Çünkü iktidar ve bilgi karşılıklı olarak birbirlerini içerimler; karşılığında bir bilgi alanı oluşturmayan iktidar ilişkisi olmadığı gibi iktidar ilişkileri varsaymayan ve oluşturmayan bilgi de yoktur. Bu bilgi alanının ve hakikatlerin oluşturduğu söylemin üretimi, birikimi, dolaşımı ve işleyişi olmadan iktidar ilişkileri ne yerleştirebilir ne güçlendirilebilir ne de yürütülebilir (Foucault, 2014, ss. 18 - 19).

19. yüzyılın başlarında beden hem üretken hem de tabi kılınmış beden olduğunda iktidar için yararlı güç haline gelmektedir. Foucault, Hapishanenin Doğuşu adlı kitabında bedene yönelik verilen cezanın seyirlik unsur olmaktan çıktığını, cezanın bedenden ruha doğru yöneldiğini söyler:

Beden, ceza ile yıldırmanın ana hedefi olmaktan çıkmıştır. Mademki bedene değil, o halde ruha müdahale edilmektedir. Bedeni kudurtan kefaret cezasının yerine kalp, düşünce, irade, ruhsal durum üzerine derinlemesine etki eden bir ceza geçmelidir (2013, ss. 39, 42, 51).

Foucault'ya göre disipline edici söylem, bedeni cezalandırmak yerine, ruh ve düşünce yapısına etki etmektedir. Bu durumda beden yerine cezalandırılan, kişinin kendisi olur. Buradaki amaç suçlu bedene acı çektirmekten ziyade, ruhsal bedeni normalleştirmek ve kontrol altına almaktır. Bu sistem günümüz toplumunda da yer almaktadır. Günümüz toplumunda her şey iktidar tarafından gözetim ve denetim altına alınmış ve alınmaktadır. İktidar her yerde bedenler üzerinde denetim kurarak, söylemini yaygınlaştırmayı amaçlar. Yaşam üzerindeki düzenleyici/disipline edici iktidar, 17. yüzyıldan itibaren insan bedeninin anatomo-politikası ve düzenleyici denetim yoluyla gerçekleşir. Bu da nüfusun biyo-politikasıdır. Beden disiplinleri ve nüfus düzenlemeleri, yaşam üzerindeki iktidarın çevrelerinde örgütlendiği iki kutbu oluşturur (2015a, s. 99).

Chul Han'a göre ise, modernite öncesi zamanlarda şiddet gündelik hayatın bir parçasıdır ve alenidir. Hükümdar iktidarını öldürme fiili üzerinden kan dökmek vasıtasıyla ilan eder. Kamusal alanlarda sahnelenen kanlı seyirlikler, iktidarını kurgulamak içindir. Şiddet ve şiddetin tiyatral sahnelenişi burada iktidarın ve hegemonyanın önemli bir aracıdır. Hem arkaik kültürde hem de Antik Çağ'da şiddetin sahnelenişi toplumsal iletişimin içsel ve hatta merkezi bir ögesidir. Modernitede ise, şiddet sadece siyaset sahnesinde değil toplumun tüm düzlemlerinde giderek meşruiyetini kaybeder. Şiddet artık kamuoyunun giremediği özel mekânlarda icra edilir. Şiddet gösteri haline getirilmez. Egemenlik toplumunu simgeleyen şiddet her türlü dilden, simgeden yoksundur. Modernitede şiddet politik ve toplumsal iletişimin bir parçası değildir. İletişimin satır aralarına ve ruhun iç mekânlarına sinmeye başlar. Görünür olandan görünmez olana, apaçıkta mahreme, askeri olandan medyatik olana kayar. Modernitede şiddetin en merkezi topolojik kaymalarından biri ruhsal içselleştirmedir. Şiddet, ruhun içindeki bir çatışma biçiminde yaşanır. Modernitede iktidar teknikleri de şiddetin içselleştirilmesinden yararlanır. İktidar bu şekilde çok daha basit uygulanır. Böylece modernite öncesinin şiddeti, masif dekapitasyon, yerini modern toplumda deri altına kadar nüfuz etmiş bir deformasyona bırakmıştır (2016, ss. 16-19).

İktidar hiyerarşik ilişkilerden oluşan bir süreklilik hedeflerken, şiddet kırılmalara yol açar. Şiddetin daimi yapısal özelliği olan kopuş iktidar için kurucu nitelikteki hiyerarşiden farklıdır. İktidar daima bir iktidar ağı olarak örgütlenir. Şiddet ağı ise kendi içinde tezattır, çünkü şiddet ağları yırtar ve var olan ilişkileri yerinden oynatır. Hem iktidar hem de şiddet bir bükme tekniğinden faydalanır. İktidar itaat edilene kadar eğip bükür şiddet ise kırılana kadar bükür. Şiddet, kurbanı hiçbir hareket alanı bırakmazken iktidar, kurbanı sadece kendi ideolojisine hizmet eden bir hareket alanı bırakır. Bu yönüyle eyleme alan bırakan iktidar, şiddetten ayrılır. Yani iktidar, eylemi ve özgürlüğü ilkesel olarak dışlamaz. İktidar ötekinin özgürlüğünü kullanırken şiddet o özgürlüğü yok eder. İktidara boyun eğen kişi hâlâ özgürlüğünü hükümdarın iradesi doğrultusunda kurma şansına sahiptir. Yani "öteki"nin özgürlüğüne giden yolda şiddet ve tecavüz değil, yönetim ve baştan çıkartma vardır. Gerek şiddet gerekse iktidar "öteki"nin tedirgin edici farklılığını ısrarla direnen özgürlüğünü etkisiz hale getirme stratejileridir (Chul Han, 2016, ss. 72-73).

İktidarın şiddete dayandığını varsaymak yanılgıdır. Şiddetin iktidardan farklı bir niyetselliği vardır. Hiç iktidar olayıyla ilgisi olmayan bir şiddet olayı mümkündür. Öteki'ni nefret yüzünden öldürmek, Öteki'nin varlığını yok etmeye yönelik bir şiddet eylemidir ve bundan ibarettir. Öteki üzerinde bir tahakküm kurmaya çalışmaz. Şiddete salt iktidar penceresinden bakıldığında özü anlaşılamaz. Ve iktidarı da sadece şiddet açısından incelemek, iktidarın kendi niyetselliğini gözden kaçırmaya yol açar (Chul Han, 2016, ss. 75-76).

Şiddetin tarihsel süreci, iktidar ve iktidar ilişkileri çerçevesinde yoğunlaşmıştır. Hem Foucault hem de Chul-Han, geçmişten günümüze değin toplumlarda yaşanan siyasal, sosyal, ekonomik, teknolojik, hukuksal ve kültürel değişim ve gelişmeler çerçevesinde bu süreci açıklama yoluna gitmişlerdir. Modernite öncesi toplumlarda şiddet olgusu tiyatral bir oluşumdur. İktidarı elinde bulunduran kişi ya da mekanizmalar, hükümranlığını sağlamak ve devam ettirmek için şiddette

açık bir şekilde başvururlardı. Şiddet bir güç göstergesi olarak, iktidar ve iktidar mekanizmaları tarafından kamusal alanda açık bir şekilde sergilenmekteydi ve üstelik şiddet modernite öncesi toplumlarda direkt bedene yönelik müdahale şeklinde yapılırdı. Bu sayede iktidar ve mekanizmaları iktidarlığını korumaya devam ettirirlerdi. Modernite ve modernite sonrasında ise şiddet, bedene değil doğrudan ruha yönelmiştir. Şiddet, iktidar ve mekanizmaları tarafından bir yandan serbest bırakılmış diğer yandan da denetim altına alınmıştır. İktidar ve mekanizmaları egemenliğini devam ettirmek için yaşanan toplumsal değişimler ve yenilikler çerçevesinde, yeni teknikler geliştirmişlerdir. Bu teknikler özellikle bedene yönelik somut şiddetin yerine daha çok ruha yönelik, ruhun denetimi ve kontrolüne yöneliktir. Yani bireyi ve bireyin eylemlerini, toplumu ve toplumun değerlerini tamamen yeniden üretmek ve yönlendirmek, denetim ve kontrol altına almaktır. Bunun için iktidar ve mekanizmaları bu yeni teknikler aracılığıyla şiddeti görünmez kılmışlardır.

İktidar ve Medya

Kitle iletişim araçları -radyo, televizyon, sinema, internet vb.- ile gerçekleştirilen iletişim 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmış ve giderek toplumsal üretimin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Kitle iletişim araçları, kitlesel olarak üretim ve tüketime dayalı olan kapitalist düzende, insanlara kitlesel olarak hitap edebilmek, duygu ve düşüncelerini etkileyebilmek ve onları belli ürünleri tüketmeye yönlendirmek için en uygun araç ve ortamlar haline gelmiştir (Yaylagül, 2016, ss. 15, 20).

Frankfurt Okulu'na göre kitle iletişim araçları, hem kültürel hem de ideolojik araçlardır. Neo-Marksist geleneği oluşturan bu yaklaşım, kitle iletişim kurumlarının egemen sistemi meşrulaştıran kurumlar olduğunu savunur. Medya, yer verdiği olay ve olgulara yeniden anlamlar yükleyerek egemen sınıfın ideolojilerini topluma yayar. Medya seçme, dışarda bırakma ya da ön plana çıkarma/çıkarmama gibi haber üretim süreçlerinin pratikleri ile gerçekleri ideolojik olarak yeniden inşa eder. İdeolojinin gerçekleri çarpıttığını söyleyen Frankfurt Okulu'na göre bunun amacı, eşit olmayan güç ve iktidar mücadelelerini kamufle etmek ve mevcut sistemi meşrulaştırmaktır. Egemen sınıf iktidarını kurmak için hem fiziksel güç hem de kültürel ve ideolojik aygıtlar kullanır. Kültürel çalışmalar yaklaşımına göre ise iktidar, egemenliğin rızaya dayalı olarak üretildiği hegemonya kavramsallaştırmasıyla açıklanır. Toplumsal düzenin ve kontrolün sağlanmasında ve sürdürülmesinde devletin baskı aygıtları ile ideolojik aygıtları da ürettikleri mesajlar ve temsillerle var olan toplumsal ilişkileri anlamlandırır (Yaylagül, 2016, ss. 96-99, 113-114). Bu noktada Althusser, devletin ideolojik aygıtları ile (baskıcı) devlet aygıtlarının aynı şey olmadığını ileri sürer. Ona göre, Marksist teoride Devlet Aygıtı (DA) Hükümet, İdare, Ordu, Polis, Mahkemeler, Hapishaneler, vb. kurumları kapsarken; Devletin İdeolojik Aygıtlarını; Dinsel, Okul, Aile, Hukuk, Siyasal, Sendikal, Haberleşme ve Kültürel DİA'ları oluşturmaktadır (2015, ss. 50-51). Devletin baskı aygıtlarını ile devletin ideolojik aygıtlarını birbirinden ayrı tutan Althusser, aralarındaki temel farkın işleyiş biçimleri olduğunu ifa eder. DİA'lar ideoloji kullanarak, devlet aygıtları ise şiddeti kullanır (2015, s. 52).

Marksist düşünürlerden olan Gramsci'nin kültür ve ideoloji konusundaki çalışmalarının temel kavramı "hegemonya"dır. Ona göre hegemonya kültür, iktidar ve ideoloji kavramlarıyla bağlantılıdır ve çalışmada elit bir azınlığın güç kullanmadan, çoğunluğu nasıl kontrol edebildiği sorusunu yanıtlamaya çalışır. Bu sorunun cevabını hegemonya kavramıyla açıklayan Gramsci, bu elit azınlığın hem devlet kurum ve organlarına hem de kitle iletişim araçlarına sahip olduğunu söyler. Gramsci'nin hegemonya yaklaşımı çerçevesinde medya izleyicilere/dinleyicilere/okuyuculara egemen sınıfın görüşlerini aktaran ideolojik bir araçtır. Medya, genel olarak egemen sınıfın değerlerine karşı çıkan ve bunları tehlikeye atan her türlü olay ve olgulara karşıdır. Medyada haber değeri olacak olay ve olgular egemen sınıfın bakış açısıyla sunulur. Sonuç olarak medya egemen değerleri aktararak hegemonyayı yeniden üretir (Yaylagül, 2016, ss. 113-119).

Foucault'ya göre dil, ham ve ilkel varlığı içinde, bir yazının, şeyler üzerindeki bir izin, dünyaya yayılmış olan ve onun en silinmez figürlerinden birini meydana getiren bir işaretin basit ve maddi biçimi altında var olmaktadır. Dilin bu tabakası, onu çevreleyen iki söylem biçimini yaratmaktadır. Birincisi üstünde, yeni bir söylem halinde verilen işaretleri yeniden ele alan yorum; ikincisi ise, altında, yorumun, herkes tarafından görülebilir nitelikteki işaretlerin altında saklı olan önceliğini varsaydığı metindir (2015b, ss. 79-80). Dilbilimci, yapısal yaklaşımcı Ferdinand de Saussure göre ise dil, kavram ve düşüncelerle bunları ifade etmeye ve aktarmaya yarayan seslerden oluşan bir göstergeler sistemidir. Gösteren işaret ya da seslerden oluşurken, gösterilen düşünce ve kavramlardır. İşaretler sistemi olan dili anlamak ve çözümlmek için, sistemin yapısına bakmak gerekir (Yaylagül, 2016, s. 125).

Roland Barthes ise Sasseur'ün gösteren ve gösterilen simgesel sistemini kabul eder ve bunlara ek olarak yan anlam ve düz anlam kavramlarını kullanır. Ona göre her ifade, düz anlamın dışında yan anlamlara da sahiptir. Yan anlamlar ideolojilerin taşınmasında ve aktarılmasında kullanılan üst dil olarak işlerler (Akt. Yaylagül, 2016, ss. 127-128). İngiliz Kültürel Çalışmaları, medya bağlamında dilin, kültürün ve ideolojinin çözümlmesinde göstergibilimin tekniklerini özellikle Barthes'in düz anlam ve yan anlam kavramını kullanmışlardır. Medya içeriği anlatırken bu anlatının sadece düz bir anlamı yoktur aynı zamanda her metinde ilk bakışta göze çarpmayan gizli anlamlar ve ideolojiler de vardır. Böylece medya var olan gerçeği olduğu gibi göstermez onu yanlış bir şekilde sunarak var olan eşitsizlikleri ve güç ile iktidar yapılarını doğallaştırır, meşrulaştırır. Yani Hall'ın dediği gibi medya, gerçeği inşa etmesine rağmen gerçeği yansıtmış gibi yapar (Yaylagül, 2016, s. 137). Medyanın anlam üretme pratiğini Marksist kültürelci bir perspektifle analiz eden, İngiliz Kültürel Çalışmaları temsilcilerinden olan Stuart Hall, medyanın dünyadaki olaylar hakkında anlamlar ürettiğini söyler. Ona göre medya, olayları ve olguları seçer, biçimlendirir ve yeniden yapılandırır. Böylece medya hali hazırda var olan anlamı iletmek yerine kendisi bir anlam üretir ve ürettiği anlamı iletir (Yaylagül, 2016, s. 119).

İktidar, egemenliğinin çıkarları doğrultusunda kimi zaman şiddeti bir araç olarak kullanırken kimi zaman da şiddeti dışsal bir konumda bırakmaktadır. Medya, iktidar ve şiddet düzleminde ideolojik bir araç olarak yer almaktadır. Nitekim bu bağlamda iktidar, medya aracılığıyla toplumu kendi ideolojileri doğrultusunda şekillendirmekte ve yönlendirmektedir. Çünkü medyanın hem ekonomi politikinde hem de iletişim politikinde temel gücü, büyük kitlelere ulaşmaktan ve

kitleleri etkilemekten gelmektedir. Kitleleri kendi elinde bulundurmak isteyen her türlü iktidar, medyayı bu çerçevede araç olarak kullanmaktadır.

Medyatik Şiddetin Üretimi

İktidarın ideolojik araçlarından biri olan medyada şiddet, toplumsal cinsiyette dayalı haberlerde yeniden üretilerek kurgulanmaktadır. Kurgulanan bu şiddet kamuoyunun rızası dışında kamuoyuna sunulmakta ve neticede kamuoyu, egemen erkek zihniyeti ile iktidarının arzusu doğrultusunda şekillenmektedir. Haberde sunulan medyatik şiddet, toplumsal cinsiyet odaklıdır. Özellikle kadınların konu olduğu haberlerde, kadınlar ikincil konumda yer almaktadır. Haberde kullanılan dil, görsel materyal ve haberin sunuş şekli söylemsel olarak şiddeti yeniden üretmektedir.

Toplumsal cinsiyet kavramı, 1968 yılında Robert Stoller tarafından, “biyolojik cinsiyet”ten nasıl farklı olduğunu ifade etmek amacıyla ortaya atılmıştır (Segal, 1992, s. 98). Araştırmacılar, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ikililiği/ayrımı tanımlamak ve açıklamak için çeşitli görüşler öne sürmüştür. Simone de Beauvoir “Kişi kadın doğmaz, kadın olur.” mottosu cinsiyet/toplumsal cinsiyet ikililiğinin ortaya çıkmasına öncülük etmiştir. Kadının özellikle doğurganlığın sosyal anlamları nedeniyle bedenine ve ev içlerine mahkûm kılındığına dikkat çeker (Akt. Köse, 2013, s. 41). S. Firestone, *Cinselliğin Diyalektiği*’nde kadını ikincil kılan şeyin doğrudan biyolojik özellikleri olduğunu, yani doğurması olduğunu söyler. Firestone gebeliği barbarca bir şey olarak nitelendirmekte ve gebeliğin bireyin bedeninin türünü devam ettirmek amacıyla geçici bir biçim bozukluğuna uğraması şeklinde tanımlar (Akt. Köse, 2013, s. 41). Bu tanımlardan yola çıkan Firestone, “Kadının ezilmesinin nedeni, çocuk doğurması ve çocuk yetiştirmesidir.” iddiasını öne sürer (Akt. Köse, 2013, s. 41). “Toplumsal cinsiyet, sadece kültürel bir gerçeklik olarak ele alınamaz, sınıf ilişkilerinin bir özgülleşmesi olarak düşünülmelidir.” diyen Federici, kadınların tarihini sınıf tarihi olarak görür ve asıl sorulması gereken sorunun toplumsal cinsiyet kavramını oluşturan/üreten cinsiyete dayalı iş bölümünün aşılabileceği ya da aşılamadığını çözümlenmeye, cevaplamaya çalışır (2012, s. 27).

Foucault *Cinselliğin Tarihi* adlı eserinde, “Cinsiyet arzu-değil, bedenler ve hazlar olmalıdır.” diye yazar (2015a, s. 112). Bu noktada cinsellik, yapay bir birlik çerçevesinde anatomik öğeleri, biyolojik işlevleri, davranışları, duyuları ve hazları bir araya toplamayı sağlar (Foucault, 2015a, s. 110). Cinsiyet bu şekilde açıklandığında, yani cinsellik olarak adlandırıldığında, bir başka deyişle söylem olarak inşa edildiğinde, cinselliğin de iktidar ilişkilerinden bağımsız olduğu söylenemez. Dolayısıyla cinselliği anlayabilmek için iktidar ilişkilerini çözümlenmek gerekir. Judith Butler, “Kişi, öteki toplumsal cinsiyet olmadığı denli kendi toplumsal cinsiyetidir.” diyerek cinsiyet/toplumsal cinsiyet ikililiğinde, kültürel imlemin bir aracı olarak cinsiyetin söylemsel bir oluşum olduğunu söyler:

Toplumsal cinsiyet bir yandan da, “cinsiyetli doğa”nın ya da “doğal bir cinsiyet”in üretilmesinde ve bunların söylemsellik öncesinde, kültür öncesi bir şeymiş gibi, siyasi olarak tarafsızken kültürün gelip üzerinde etki ettiği bir yüzeymiş gibi tesis edilmesinde kullanılan “söylemsel/kültürel araç” haline gelmektedir (Butler, 2014, s. 52).

Haber, gazeteciliğin gündelik pratikleri ve profesyonel etik kodları içinde inşa edilen bir söylemdir. Bundan hareketle haber söylemi, gerçeği tarafsız bir biçimde yansıtmaktan çok, gerçeği temsil etmekte ve toplumda var olan eşitsiz güç ilişkilerini kurgulayarak yeniden üretmektedir (Erol, 2014, s. 37). Haberde temsil edilen gerçeklik, yaşanan gerçekliğin doğruluğu gibi gösterilse de haber ataerkil yapıda ve ataerkil medya da erkek bakış açısının ürünüdür. Çünkü bu yapılarda egemen olan erkektir. Erkekler egemen olduğu toplumlarda kamusal alanda gücü temsil ederlerken, kadınlar daha çok özel alanla sınırlandırılmıştır. Çünkü ataerkil yapıda medya mecralarında kadınlar geç temsil edilmeye başlanmıştır. Haber içeriklerinde ve fotoğraflarında kadınların neden geç ve az temsil edildiğine ilişkin Stanley, haber fotoğraflarında toplumsal cinsiyet dağılımını incelediği makalesinde konuyla ilgili beş temel yaklaşımdan bahseder:

Birinci yaklaşıma göre medya, yaşanan gerçekliği temsil etmektedir. Kadınlar kamusal hayatta yoklarsa, haberde de olmayacaklardır. İkinci görüşe göre, haber odasının editör ve gazetecileri, toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf ve politik görüşe göre bir araya gelen kişilerdir ve bu kimseler erkeklerden oluştuğu için kadın haberleri gazetelerde daha az yer alır. Üçüncü yaklaşıma göre, gazeteciler yazdıkları haberlere kendi dünya görüşlerini ve kişiliklerini çok az yansıtırlar. Zira onlar haberin yetişmesi gerçeği, haber kaynaklarıyla olumlu ilişkileri kurma ve sürdürme ihtiyacı içinde yer aldıkları gazetenin ve medya sisteminin mikro yapıları gibi etmenlerle çevrilmişlerdir. Dördüncü yaklaşıma göre, gazetelerin okuyucu kazanma konusundaki kaygıları neticesinde kadınlar, gazetelerde daha az yer almaktadır. Son yaklaşıma göre, medyanın içeriğini medyanın çevresindeki 'aktörler' belirler (Akt. Yavuz, 2016, ss. 144-145).

Haberler, hayatlarını ve kendilerini temsil ettiği, gösterdiği, sergilediği insanların varoluşlarına ciddi bir müdahalede bulunan metinlerdir. Onları adlandırarak, kategorize ederek belirli haber temalarının içine sıkıştırarak, haber anlatısına boyun eğdirerek, "iyi" veya "kötü", "köle" veya "efendi", "kurban" veya "fail" konumlarına hapsederek müdahalesini gerçekleştirmektedir (Dursun, 2007, s. 106). Medyada kullanılan dil de bu cinsiyetçi temsilleri üretmektedir. Kadınların temsil edilme biçimleri, medyanın sadece kadınlara değil dünyaya nasıl baktığını ele verir ve medya bu bakışı meşru kılarak toplumun kadınları o şekilde algılaması yönünde bir biçimlendirme işlevi görür. Kadınlar çoğunlukla şiddetin, ölümün nesnesi; savaş, çatışma ve doğal olaylarda ve ailevi dramalarda acının simgesi örneği olduklarında haber öznesine dönüşüyorlar. Bunların dışında haberleştirildiklerinde ise, kendilerine biçilen geleneksel roller yeniden üretiliyor; bağımsız bireyler değil, "ünlü" erkeklerin karısı, kızı, sevgilisi vb. yakını konumuyla atfedilen dolaylı kimliklerle sunuluyorlar. Cinsellikleri nesneleştirilen kadınlar bizzat siyasetin içindeyken bile magazin malzeme haline getiriliyorlar. Dolayısıyla medya, kadını ikincil statüde ve erkeğe tabi olarak kuran söylemi yeniden üretmektedir (Mater & Çalışlar, 2007, ss. 178-179).

Medyanın verili kalıplarından birisine sığmaya zorlanarak "kişiliksizleştirilen" kadınlar, siyaset, ekonomi, spor gibi "erkekler için" sayılan alanlarda ise "yok sayılıyorlar". Kadın haberleri bir "yan alan" olarak görülüyor; kadınlar kendilerine "ciddi konular" ve "ciddi adamlar" arasında bir türlü yer bulamıyorlar (Belge, 2007, s. 200).

Yazılı basında kadına yönelik şiddet haberleri, gazetelerin üçüncü sayfalarında yoğunlaşır. Toplumsal bir olgu olan şiddetin kişisel bir sorun olarak ele alınarak bir polis-adliye vakası olarak nitelendirildiği bu haberlerde olay magazinleştirilir. Kadına yönelik şiddet biçimlerinden öldürme, basında en çok karşımıza çıkan şiddet türüdür. Bunun nedeni de öldürmenin diğer şiddet türlerinden daha çok meydana gelmesi değil, ama dayak ve cinsel taciz gibi daha yaygın şiddet türlerinin olağan olaylar olarak görülüp gazetelere yansımamasıdır (Binark & Bek, 2007, s. 159).

Haber metinlerin yapısını oluşturan dil ile içerik, haberin eril olup olmadığını ortaya koymaktadır. Haber dilinden kastedilen olay ve olguların hangi sözcüklerin etken ya da edilgen ve hangi eylem yapısıyla ifade edildikleridir. Medyada dil ve anlatı sadece haber metinlerinde değil, diğer medya türlerinde de cinsiyetçidir (Binark & Bek, 2007, ss. 163-164). Balman, toplumumuzun dil aracılığıyla kurduğu kadın ile erkek arasındaki ayrımcılığı şu şekilde açıklamaktadır:

“Kadın” kelimesinin içinde kimlik yaratma tehlikesi sonucu kadının kendine ait bir kişiliği ya da kimliği olmasının yadsınması nedeniyle “kadın” yerine ‘bayan’ kullanılmıştır. Kadın kelimesi ise, insanın dışı olanını, aklıyla, fikriyle, cinsel veya cinsel olmayan bütün organlarıyla kabul eden, onu cinsel kimliğinden ayrı tutmayan bir kelimedir. Resmi, aseptik ve kimliksiz “bayan” kelimesi ise; kadını cinsel kimliği olmayan bir yaratık olarak görme, sadece ete indirgeme eğiliminde olanların kullandığı bir kelimedir. Erkeğe erkek demek konusunda hiç bir şekilde kaygı duyulmamasının sebebi, erkek cinselliğinden utanılmaması ve toplumsal ayıp olarak algılanmamasındadır. Bazıları, kadına “bayan” denmesinin ‘kibarlık’tan olduğunu söylese de, aslında kibarlık konusu deşildiğinde, hitabın kibarlıktan olmadığı açıkça ortadadır. Diyelim ki cinsellikten utanmıyoruz ve kadınlara kibarlıktan “bayan” diyoruz, peki o zaman erkeklere de “bay” diye hitap etmemiz gerekmez miydi? Oysa utandıığımız şey cinselliğin kendisi değil de, kadının cinselliğidir (2013, s. 22).

Binark ve Bek’e göre, haber metinlerinde kadın, bedeni ve feminist hareket aşağıdaki işlemlerle parçalanır, bağlamından kopartılır:

- Kadın bedeni erkek bakış açısına sunulur, “et”e indirgenir.
- Kadınlar haber metinlerinde ikili bir rol kurgusuyla kadınlık durumunu temsil ederler: ya örnek özverili anne-eşlerdir ya da fattan-kötü kadındırlar. Böylece farklı kadınlık durumları haber metinlerinde görmezden gelinir. Cinsiyetçi ideoloji her halükarda kadınları “dişi(l)ik” paydasında ortaklaşmaya çalışır.
- Kadın hareketleri haber metinlerinde ya yok sayılır ya da marjinalleştirilerek sunulur.
- Farklı aidiyet tasarımlarına sahip kadınlar çoğu zaman erkek aktörler tarafından/üzerinden dillendirilmekte, ana akım medyanın haber metinlerinde farklı kadın kimliklerine söz-temsil alanı/olanağı sunulmamaktadır.
- Kadınların çalışma yaşamına dâhil olması ya da kadına uygun iş ya da kadın işi tanımına uygun işlerde haber metinlerine konu olur. Bu tanımların dışına çıkan kadınlar sansasyonel haberlerin konusu olarak, marjinalleştirilirler.

- Kadınlara yönelik şiddet eyleminde kadınların ya müsait olduklarının, ya uygun ortam ve olanak sağladıklarının altı çizilir. Şiddet eğiliminin kurbanı kadın “mağdur” olduğu için suçlanır (2007, s. 167).

Medya kadına yönelik her türlü şiddeti, “dayaktan cinsel tacize ve tecavüze değin, genellikle ya kadınlara atfedilen kışkırtma ya da erkeklere atfedilen cinsel dürtülerini gemleyememe açıklamaları ile sunarak, cinsiyetçi bakış açısını meşrulaştırmaktadır.” (Binark & Bek, 2007, s. 148). Sıradan kadınlar ve eşcinseller kişiselleştirilmiş ve duygusallaştırılmış öyküler ile haber metinlerinde olayların “kurbanları” olarak betimlenirler. Haber metinlerinde cinsiyetçilik ve heteroseksist cinsiyet rejimi böylece dolaşıma sokulmakta ve yeniden üretilmektedir (Binark & Bek, 2007, s. 163). Bu durumda hem okuyucu hem de izleyici de toplumsal şiddetin pasif bir izleyicisi konumuna getirilmiş olur. Özellikle de şiddetin haber olma biçimlerini dikkate aldığımızda, okuyucu/izleyici suç ve şiddetin nedenleri hakkında düşündürecek ve bu tarz bir şiddetin ortaya çıkmasına neden olan toplumsal koşulları düzeltmek üzere harekete geçirecek hiçbir bilgiye yer verilmediği görülür (İnal, 2003, ss. 68-69). Özetle medya sadece şiddeti göstermiyor kullandığı bazı anlatı ve kurgu teknikleriyle hangi şiddetin, meşru ya da gayrimeşru olduğunu da söylüyor (Alankuş, 2003, ss. 28-29).

İktidar kendi egemenliğini kurmak ve devam ettirmek için medya üzerinden ideolojilerini kamuoyuna sunmaktadır. İdeolojilerin temeli kendi grup ya da gruplarını olumlama, diğer grubu ya da grupları olumsuzlama ve ötekileştirme üzerine kuruludur. Bu doğrultuda medyada ötekileştirilen her grup ya da birey egemen grubun ideolojilerine maruz bırakılmaktadır. Bu gruplardan biri de kadınlardır. Kadınlar ataerkil yapıda erkek ile eşit konuma sahip değildir. Toplumsal cinsiyet bağlamında erkek kadından daha üstün sayılmakta ve ataerkil toplumlardaki normlar da bu çerçevede belirlenmektedir. Kadına yönelik şiddet ve cinayet olayları medyada egemen grubun ideolojileri doğrultusunda istenilen şekilde kamuoyuna sunulmaktadır. Medya profesyonelleri tarafından seçilen bu haberlerde, şiddet yeniden üretilmektedir. Üretilen şiddet, bilinen fiili şiddetten ziyade, ondan daha yıpratıcı olan hem söylemsel hem yazınsal hem de görsel şiddettir. Medyatik şiddetin üretimi ile medyada kadın ötekileştirilmekte, kadına karşı toplumun algısı ideolojik söylemlerle değiştirilmekte ve şekillendirilmektedir. Medyada kadınların temsil ediliş ve sunuş şekli, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini artırmaktadır. Kadınlar gelenekselleşmiş anne, eş, sevgili vb. gibi kimliklerle sunulmaktadır. Kadınlar çoğu kez magazinelleşmiş sayfalarda pornografik görüntülerle medyada yer alabilmektedir. Daha doğrusu medya bu şekilde kadınları sunmaktadır. Nihayetinde bu durum toplumda var olan şiddet algısını çoğu kez kadına doğru yönlendirmekte ve şiddeti sıradanlaştırmaktadır.

Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Eleştirel söylem çözümlemesi, toplumdaki güç ve eşitsizlik dengesinin kamusal alandaki yazılı ve sözlü dilde her gün yeniden üretilerek sunuşunu inceler ve toplumdaki sosyal eşitsizlikleri ortaya koymayı amaçlar. Ancak bunu yaparken söylemsel içerik analizinden ziyade dil bilgisi çözümlemesine dayalı bir yöntem izler. Van Dijk’in çözümlemeleri sınıfsal, etnik, ırka dayalı, cins temelli vb. bütün toplumsal farkların nasıl söylem içinde farklar ve hiyerarşiler

olarak kurulduğunu yani toplumdaki sosyal eşitsizlikleri ortaya çıkarmayı amaçlar. Teun A. Van Dijk çalışmalarında, haber çözümlerini tematik ve şematik yapı üzerinden kurmaya çalışır. Tematik anlayışta ya da kavramada makro ve mikro yapılar önemlidir. Tematik çözümlemede en önemli unsur olan hiyerarşik yapılar ön plandadır. Tematik çözümlemede ana ya da üst başlık, başlık, alt başlık, spot, haber girişleri, haberler, başlıkların birbiriyle olan bağlantılarına bakılır. Van Dijk, şematik çözümlemede daha çok durumsallığa ve yorumlara yer vermektedir. Hikâye ya da olayın örgüsü ve yapısı değerlendirilir. Durumsallığa ilişkin bilgi verilir ve haberin verildiği tarih, haberin gerçekleştiği tarih, haberin işleniş biçimi, bilgisellik ve art alan bilgileri de ele alınıp değerlendirilir. Van Dijk mikro yapı çözümlerinde ise, haberin cümle yapıları üzerinde durmaktadır. Cümle yapılarında basit cümleler ve karmaşık cümleler, çatısı bakımından etken çatılı/edilgen çatılı cümleler, haberin kip ve zaman olarak incelenmesinde cümlelerin uzun ya da kısa yapıları, sözcük ve sözcük öbeklerinin seçimi, retorik (resim, fotoğraf, rakamsal veriler, alıntılar gibi) sistematik ve hiyerarşik olarak yapılandırılır (Akt. İnceoğlu & Çokmak, 2009, ss. 29-33).

Van Dijk, söylemi incelerken eleştirel söylem çözümlemesi yöntemini kullanarak, haber metinlerini toplumsal yapı ve bu yapıyı oluşturan bütün mekanizmalar çerçevesinde açıklama amacı gütmektedir. Nitekim gazete haberlerinin nicelikleri -sözcük seçimleri ve sayısını, görsel seçimleri ve sayısını vb.- ve nitelikleri -olay ile iktidar bağlantısını, olay ile toplum bağlantısını, haber metni ile kullanılan görsel ilişkisi vb.- arasındaki ilişkiyi nedensellik bağlantısını kurarak çözümleme yapar. Haber analizi için kullanılan eleştirel söylem çözümlemesi yönteminde, yer alan makro ve mikro yapılar birlikte incelemeye tabi tutulmuştur. Makro yapı içinde bulunan başlıklar, alt başlıklar ile mikro yapıda yer alan fotoğraf ve sözcük seçimlerinin tek tek yani nicel olarak belirtilmesinden ziyade bu yapılar arasında bağlamsal ilişki kurularak çözümleme yapılmıştır. Buradaki amaç, habere konu olan olayın metnini daha doğru ve bir bütünlük içinde çözümleme yapmaktır. Ayrıca Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından yayınlanan, “şiddet” ve “kadın cinayeti” haberi yaparken dikkat edilmesi gereken etik hususlar da çözümleme esnasında dikkate alınmıştır.

Özgecan Aslan ve Şefika Etik Cinayetinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Çalışmanın çözümleme aşamasında, 7 Ekim 2011 tarihinde Habertürk gazetesinde yer alan Şefika Etik ve 15 Şubat 2015 tarihinde Akşam gazetesinde yer alan Özgecan Aslan Cinayeti haberi ele alınmıştır.

Özgecan Aslan Cinayetinin Haber Metni ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Özge Aslan cinayeti ile ilgili 15 Şubat 2015 tarihinde Akşam gazetesinde yer alan haber metni şu şekildedir:

FATMAGÜL'Ü İZLEDİ ÖZGECAN'I ÖLDÜRDÜ

Mersin'de üniversite öğrencisi Özgecan Aslan'ı katleden 3 zanlı, adliyede linç girişiminden zor kurtuldu. Genç kızın cenazesi gözyaşlarıyla toprağa verilirken, Mersin Barosu katiller için avukat vermeyeceklerini açıkladı. Zanlılardan Fatih Gökçe'nin olaydan 4 gün önce "Fatmagül'ün Suçu Ne?" dizisini izlerken çekilmiş bir fotoğrafı sosyal medyadan paylaştığı ortaya çıktı.

Fatih Gökçe (7 Şubat 2015, 22: 41): Hatıralar ve Yaşananlar (Yusuf/Gölgeli) Fatmagül'ün Suçu ne? İzliyor.

Resim 1: "Fatmagül'ü izledi, Özgecan'ı öldürdü" haberi, Akşam Gazetesi, 15 Şubat 2015.

Haberin makro analizi çerçevesinde kullanılan cümle yapıları, genel olarak edilgen yapıdadır. Haberin başlığı mavi zemin üzerine beyaz, kalın ve büyük puntolarla yazılmıştır. "Fatmagül'ü izledi Özgecan'ı öldürdü" başlığı göz önünde bulundurulduğunda dikkat çeken kelime, Fatmagül'dür. Haberde kullanılan bu kelime cinsiyetçi dilin bir örneğidir. Çünkü Fatmagül, Türkiye'de bir dönem popüler olan ve toplum nezdinde alay konusu haline gelen, bir dizi karakteridir.³ Ve bu karakter, ima/örtüklük⁴ amaçlı kullanılmıştır.

İma/örtüklük amaçlı atılan haberin başlığı, medyanın cinayet olayını nasıl ele aldığı ve topluma nasıl ve ne amaçla sunduğu doğrultusundaki düşünce ve ideolojileri hakkında da bilgiler vermektedir. Çünkü medyanın ideolojik söylemi ve aynı zamanda ideolojiler, iktidar ve

³ "Fatmagül'ün Suçu Ne?" 2010 yılında Ay Yapım tarafından yapıyı gerçekleştirilen Türk drama televizyon dizisidir. Dizinin ilk bölümü 16 Eylül 2010 tarihinde Kanal D'de yayınlandı. Dizide, dört adamın tecavüzüne uğrayan ve tecavüzcülerinden biriyle evlenmek zorunda bırakılan Fatmagül'ün ve onunla evlenmek zorunda kalan Kerim'in hikâyesi işlenmektedir. Dizi, 21 Haziran 2012'de ekranlara veda etti. Bkz. 17. 03. 2016 tarihinde [https://tr.wikipedia.org/wiki/Fatmag%C3%BCl%27%C3%BCn_Su%C3%A7u_Ne%3F_\(dizi\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Fatmag%C3%BCl%27%C3%BCn_Su%C3%A7u_Ne%3F_(dizi)) adresinden edinilmiştir.

⁴ İma/Örtüklük: Birçok "edimsel" (bağlamsal) nedenden dolayı konuşmacıların bildikleri ya da inandıkları her şeyi söylemesine gerek yoktur. Aslında, söylemin büyük bölümü örtük kalır ve bu tür örtük bilgi dinleyicilere ortak bilgi ya da tutumlardan çıkarılabilir ve dolayısıyla söylemde temsil edilen olay ya da eylemin zihinsel modellerinin bir parçası olarak oluşturulur. Bkz. Van Dijk, T. (2015). "Söylem ve İdeoloji: Çokalanlı Bir Yaklaşım". B. Çoban & Z. Özarslan (Haz.), *Söylem ve İdeoloji* kitabı içinde (ss. 84-85). İstanbul: Su Yayınevi.

egemenlik gibi grup ilişkileri açısından tanımlanır (Van Dijk, 2015, s. 45). Yani bu söylemler egemen grupların ve bireylerin düşüncelerinden bağımsız değildir.

Haberde kullanılan bu başlık, cinayeti gerçekleştirilen katillerin suçunu, alay konusu haline gelmiş dizi ile paylaştırmaktadır. Habere bakıldığında ataerkil yapıyı ve düşüncesini çağrıştıran bir görsel kullanıldığı görülmektedir. Haberin retoriğinde ikna ve kanıtsallık⁵ amaçlı kullanılan bu görselin hemen altında Katil Fatih Gökçe'nin olaydan dört gün önce, sosyal mecra Twitter'da yaptığı paylaşım gösterilmiştir.

“Fatmagül’ün Suçu Ne?” dizisi, bir genç kızın gece geç vakitte evinden uzak تنها bir yerde tecavüze uğramasıyla başlayan bir hikâye olarak sunulmuştu. Kamuoyu bu tecavüz olayını popüler hale getirdi ve oldukça olağan karşıladı. Öyle ki Fatmagül karakteri sanal oyun, spor vb. çoğu alanda hem eğlence hem de ticari amaçlı kullanıldı. Örneğin, bir spor müsabakasında Ankaragücü taraftar gurubu Gecekondu tarafından yapılan tezahürat gibi:

“Hapı aldık patladık, Fatmagül’e rastladık, Fatmagül’ün suçu yok, Biz onu Bihter sandık (“Gecekondu, Fatmagül’ün Suçu Ne?”, 2012).

Buna ilaveten internette “Koş Fatmagül Koş” isimli oyun çıkartıldı. Oyun, dizideki senaryoya bağlı şekilde yapıldı. Ve oyun Fatmagül yakalanınca son buluyor. Yakalanması, tecavüz edilmesi anlamında sunulmuştu.

Resim 2: “Koş Fatmagül Koş Oyunu Çıktı”, 2016.

Katillerin Özgecan'ı öldürmeden önce “Fatmagül’ün Suçu Ne?” dizisini izlediklerini yazan haberin ayrıntılarında, katilin suçu diziyle paylaştırarak bir aktarma yapılmıştır. Medya burada ana etken olmazsa da haberin sürmanşette bu şekilde sunulması, cinsiyetçi yaklaşımın göstergesidir. Dizide yer alan Fatmagül karakterinin yaşadığı tecavüz olayı toplumda basit ve olağan karşılanmasının altında ataerkil düşünce yapısı ve toplumsal cinsiyetin etkileri

⁵ Kanıtsallık: Kitle iletişim araçlarının insanların kullandığı kanıtsallık stratejisinin büyük bir bölümünü oluşturur. Kitle iletişim araçlarından alınan iletilerin kullanımı önyargılı olabileceğinden, böyle “kanıt” da ideolojik dayanıklı olabilir. Bkz. Van Dijk, T. (2015). Söylem ve ideoloji: Çokalanlı bir yaklaşım. B. Çoban & Z. Özarslan (Haz.), *Söylem ve İdeoloji* kitabı içinde (s. 61). İstanbul: Su Yayınevi.

görülmektedir. Çünkü toplumda kadına biçilen rol, gece geç vakitte dışarı çıkılmamasıdır; çıksa bile تنها yerlerde kesinlikle bulunmamasıdır.

Medya, toplumda başat olan cinsiyetçi bakış açısını pekiştiren, kadınlık rollerine ilişkin başat tanımları üreten, kadınlığı belli imge ve yaşam tarzları içine hapsedmektedir (Binark & Bek, 2007, s. 148).

Haberin alt metninde, ataerkil yapıda kadına biçilen rol ve kimlik yeniden hatırlatılmaktadır. Bu doğrultuda kadın, ataerkilliğin biçtiği rol ve kimliğin dışına çıkarsa başına herhangi bir kötülük gelebilir ve bu gayet normaldir. Bu normlara uymayanlar zaten toplum tarafından basit kadınlar olarak nitelendirilmekte ve tecavüze uğramaları ya da öldürülmeleri doğal karşılanmaktadır. Kadınların öldürülmesini ve tecavüze uğramalarını basite indirgeyip aynı zamanda bu söyleme meşruluk ve haklılık kazandırmak erkek egemen toplumun iktidarından ve ideolojik düzeninden bağımsız değildir:

Medyada sürekli bireysel sapkınlık olarak sunulan tecavüz, iktidar eşitsizlikleri ve erkek üstünlüğü ideolojilerine köklü biçimde yerleşmiş bir “kişiden kişiye” şiddet biçimidir. Toplumsal düzenden sapmak bir yana dursun, en açık anlamda bu düzenin bir uygulamasıdır. Şiddet ile ideoloji arasındaki bu bağlantı, toplumsal iktidarın çoğul karakterine dikkat çeker (Connel, 2016, ss. 164-165).

Haber metinlerinde kadın konumlandırılması her türlü iktidarın eşitsizlik söylemlerine dayanmaktadır. Kadınların şiddet haberlerinde konumlandırma biçimi -genellikle suçlu olarak sunulması/konumlandırılması- şiddet ideolojisini ve eşitsizlik söylemini yeniden üretmektedir. Bu konumlandırma erkeğin iktidarını güçlendirirken, kadını her alanda ikincil konuma sokmaktadır.

Haberin sunuş şekli ve kullandığı eril dil, toplumun düşünce yapısını etkilemekte ve söylemsel şiddeti yeniden üretmektedir. Eril dil, ataerkil toplumların kadınları ötekileştirmek için kullandığı bir araçtır. Bu aracın en önemli taşıyıcılarından biri, iktidarın ideolojik aracı olan medyadır. Dolayısıyla haberde kullanılan metafor (temsil biçimi), yani işlenen cinayetin toplumda alay konusu haline gelmiş bir dizi karakterine göndermede bulunması, olayın etkisini hafifletmek ve asıl kaynağından uzaklaştırıp başka mecralara çekme amacı gütmektedir. Bu noktada medya, söylemsel şiddeti kullanarak toplumsal öfkeyi ötekilere yöneltmiştir. Medyanın başvurduğu bu söylemsel şiddete “medyatik şiddet” denir. Medyatik şiddet, sadece medyanın şiddeti resmetmesini hikâyeler ve karakterler üzerinden şiddet üretmesi değildir. Asıl medyatik şiddet, medyanın bir olayı gerçekle ilişkisinden kopartarak yeniden ürettiği gerçekliği; fiili gerçekliğin yerine yerleştirip söylemsel, görsel ve metinsel olarak ortaya çıkardığı şiddet türüdür. Buna ilave olarak, medyanın ideolojik söylemi ve temsil biçimi, medya metinlerinin üretim aşamasında anlamlarının oluşturduğu artalanı belirler. Bu durum iktidar ilişkilerinin dışında ya da iktidar ilişkilerinden bağımsız değildir (Yanıkaya, 2009, s. 15).

Medyada şiddet temsilleri, şiddetin görsel olarak kodlanmasıdır. Haber medyası tarafından, gerçeklikte var olan şiddetin aktarılması olarak tanımlanan şiddet temsilleri, eğlence medyası tarafından gerçeklikte var olan şiddet, kurmaca metinler aracılığıyla yeniden üretilir. Görsel

şiddetle tahakküm altına alınmaya çalışılan eylemlerimiz ve düşüncelerimizdir, biz'i öteki'leri görme biçimlerimizdir. Öteki, korkulandır, var olan sistemi tehdit edendir, bu nedenle baskın iktidar sınıfları ve baskın ideolojik söylemler tarafından kötülenir ve marjinalleştirilir. "Öteki, şiddetin her daim nesnesidir; ancak medya eliyle öteki'liği görsel olarak şiddetli bir biçimde sabitlenir. Öteki, görselliğin şiddetine maruz kalandır (2009, s. 27).

Araştırmanın tarafsızlığını ve bilimselliğini sağlamak amaçlı ölçüt alınan, TGC tarafından 2016 yılında hazırlanan ve yayımlanan MEDYA VE KADIN Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Haber Kılavuzu'nda yer alan, "şiddet" ve "kadın cinayeti" haberi yaparken dikkat edilmesi gereken etik hususlara da ne gazetenin ne de haberi yapanın uyulmadığı görülmektedir. Bu ilkeler (TGC, 2016, ss. 63-67):

- Haberin tek kaynağı polis raporları, adli tutanaklar ya da fail/katil olmamalı.
- Haberi yapan kişi, psikolog, yargıç, falcı veya öykü yazarı değil, haberci olduğunu unutmamalı.
- Haber verilirken söylentilerden, yakıştırmalardan, kalıplaşmış söylemlerden ve önyargılardan uzak durulmalı.
- Melodramdan, sansasyon ve pornografiden kaçınılmalı. Cinayetin ayrıntılarını pornografik olarak resmederek şiddetin pornografisi üretilmemeli.
- Cinselliğe dair gereksiz ayrıntılar ve magazinelle yaklaşımlardan uzak durulmalı, haber yazımında çekici veya heyecanlı hikâye üslubu kullanılmamalı.
- Şiddet haberlerinin başlıklarına çok dikkat edilmeli; haber metni mağdurdan yana olsa da, düşünmeden atılan bir başlığın muhabirin niyetini belli ettiği unutulmamalı.

Medya, kadına yönelik şiddette ortam hazırlayan ve aynı zamanda üreten bir tutum benimsemektedir. Dikkat çekilmesi gereken nokta; kadına şiddeti körükleyen, destekleyen, besleyen ve bunu meşrulaştıran temel dayanakların/nedenlerin ortaya konması ve bunların irdelenmesi iken, medya burada tam tersi bir yaklaşım sergilemektedir. Çünkü medya egemen grup iktidarının arzuları doğrultusunda haber yapmaktadır. Dolayısıyla habere konu olan cinayet, yani şiddet de bu çerçevede sunulmaktadır. Haberde ataerkil düşünce ideolojisi aktarılmış ve eril dil inşa edilerek kadına yönelik şiddet yeniden kurgulanmış ve üretilmiştir.

Şefika Etik Cinayetinin Haber Metni ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Şefika Etik cinayeti ile ilgili 7 Ekim 2011 tarihinde Habertürk gazetesinde yer alan haber metni şu şekildedir:

Kadına şiddette son nokta

SİĞİNMA EVİNDEN ÇIKARDI

Manisalı 2 çocuk annesi Şefika Etik, 19 yıllık dayakçı kocayı terk edip sığınma evine yerleşti. İşsiz koca İbrahim Etik, dil dökerek kadını eve getirdi. Bir saat geçmeden yine şiddete başladı. Kadın elinde mutfak bıçağıyla kendini banyoya attı.

BIÇAKLADI, EVİ ATEŞE VERDİ

Banyoya dalan gözü dönmüş koca, bıçağı kadının sırtına sapladı. Şefika Etik acı içinde kıvrılırken, koca tüpü açıp evi ateşe verdi. Yangına gelen itfaiye, kadını kanlar içinde buldu.

Etik “İhanete uğradım, bıçakladım” dedi. Kadın kurtarılamadı.

Manisa Hafsa Sultan Mahallesi’nde yaşanan olay dehşet yarattı. 38 yaşındaki Şefika Etik, sırtında bıçakla ambulansa alınıp hastaneye kaldırıldı.

Resim 3: “Kadına Şiddette Son Nokta” haberi, Habertürk Gazetesi, 7 Ekim 2011.⁶

Haberin makro yapı çözümlemesinde başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları gibi unsurlar ele alınmaktadır. Haberde kullanılan cümleler etken yapıdadır ve kesinlik içeren geçmiş zaman ifadeleri kullanılmıştır. 7 Ekim 2011 tarihinde Habertürk gazetesi Şefika Etik cinayeti ile ilgili haberi sürmanşette “günün olayı” olarak kamuoyuna sundu. Sarı renk ve kalın puntolarla yazılmış “Kadına şiddette son nokta” başlığı, haberin çekiliğini ve habere ilgiyi artırma amacını taşımaktadır. Çarpıcı başlığın haber fotoğrafı üzerine konuş şekli, cinayet aletini ön plana çıkarmaktadır. Cinayet aleti olarak kullanılan bıçak gösterge, gösterilmek istenen de şiddetin boyutudur.

Haberin mikro analizi ve retorisi için, haberde kullanılan görsel önem arz etmektedir. Haberin sunumu ve seçilen fotoğraf ele alındığında, ataerkil düşünce yapısının gazete yöneticilerinin bilinçaltından yansımaları görülmektedir. Haberin başlığı kadına şiddeti eleştirerek bu yaraya parmak basarken, haber fotoğrafının yayınlanma biçimi toplumdaki şiddet eşliğinin yükselmesine ve normalleşmesine ortam hazırlamaktadır. Haberde kullanılan fotoğraf mozaikleştirme yapılmadan okura sunulmuştur. Haber fotoğrafında, ölmüş olan kadının morarmış gözleri, kanlar içindeki çıplak bedeni ve cinayet aracı sırtında net bir şekilde görülmektedir. Medyada yer alan her haber ve fotoğraf, medya profesyonelleri tarafından bilinçli bir şekilde hazırlanmakta ve basılmaktadır. Bu haberde kadın bedeninin temsil ediliş şekli tamamen bilinçli olarak kodlanan görüntüsel bir göstergedir:

⁶ Dijital ortamlarda orijinal haline rahatlıkla erişilebilecek bu fotoğrafta görünen şiddet aracı silah, konunun hassasiyetine binaen dergi yönetimine buzlanmıştır.

Medyada ötekilerin temsil ediliş ve yer alış biçimlerine baktığımızda bir tür özensizlikmiş, gözden kaçıveren ayrıntıların, dikkatten kaçanmış hissi veren, ancak derece farkında olunarak kodlanan görüntüsel göstergeler öteki'ni biz'in bakışları önünde savunmasız bırakır (Yanıkaya, 2009, s. 26).

Haberin içeriğinde cinayetle ilgili her türlü ayrıntının tek tek verilmesi var olan şiddeti yeniden üretmektedir. Maktulün yakınları için alışılabilecek güç olan bu psikolojik durumun ayrıntılarıyla sunularak bir mizansen havası içinde verilmesi habere olan ilgiyi artırma amacını gütmektedir. Haberin pornografik anlatısı ve haberde kullanılan fotoğraf, kadın istismarının en çirkin yoludur. Haberin anlatılış biçimi, kendini savunma olanağı olmayan maktulün yaşadıklarını, failin ifadesine dayandırıyor. Failin ifadesi üzerinden, gerçek gibi sunulan haberlerin algıya yön vermesi nedeniyle okur veya izleyici kitleleri tarafından yargılanıp; kimi zaman toplum nezdinde mahkûm bile edilebiliyor. Okuyucu ya da izleyici algısı, işlenen suçun niteliği yerine mağdurun neyi ne kadar hak ettiğine odaklanıyor. Diğer yandan bu pornografik anlatım biçimi, suç işleme potansiyeline sahip kesimlerde özendirici/etkileyici etkiye neden oluyor (TGC, 2016, s. 60). Kadına yönelik şiddet ve cinayeti arttırıcı bir etkiye sahip olan pornografik anlatış ve pornografik görüntüler aynı zamanda şiddete karşı olumsuz algıyı ve ideolojiyi ortadan kaldırmaktadır. Bu da toplumun şiddete duyarsızlaşmasına sebep olmaktadır:

Günümüz insanının ölüm karşısındaki tavrına, bu tavrın içerdiği ikiliğe işaret ettiği için, pornografi doğru kavram. Çünkü hem yasağı hem de ihlali içerir pornografi. İhlalin aynı zamanda bir kışkırtma üzerine kurulu olduğuna işaret eder. Bir başka deyişle metaforunu cinsellikten almış bir ölüm söz konusudur burada. Ama bu cinselliği yalnızca bastırılmış, yasaklanmış, üzeri örtülmüş bir şey değil, aynı zamanda Foucault'nun sözünü ettiği türden gizli bir haz bölgesi, bir itiraf konusu olarak söz dökülmeye zorlanmış, kışkırtılmış bir cinsellik olarak da düşünmek gerekir. Ancak o zaman bugünün toplumunun ölüm görüntülerini neden sürekli çoğaltıldığını, ölüm karşısında yaşanan suskunluğa neden bir başka düzlemde bozduğunu, insanların ölümü daima bir aşırılık olarak, bir skandal olarak, sıra dışı bir felaket olarak temsil etmeğe kışkırttığını anlayabiliriz (Gürbilek, 2001, s. 34).

Kadın bedeninin medyada bu şekilde temsil edilmesi ve kullanılan eril dil, pornografik iletişime örnek teşkil etmektedir. Cinsiyetçi ve ataerkil bir bakış açısıyla ele alınan haber, şiddeti (cinayeti) normalleştirmekte ve usulleştirmektedir.

Habertürk gazetesinde yayınlanan haber, kamuoyunda infial yaratmış ve tartışmalara yol açmıştı. Habertürk gazetesine özellikle de Genel Yayın Yönetmeni Fatih Altaylı'ya, siyasi liderler, STK'lar ve kamuoyundan tepkiler gelmiştir. O dönemin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin, Habertürk'ün manşeti ile ilgili şu açıklamayı yapmıştır:

Kadına yönelik şiddetin, ülkemizin baş edilmesi gereken çok önemli bir sorunu olduğunun bütün kesimlerde fark edilmiş olması olumlu bir gelişmedir. Ancak, bu konudaki duyarlılığı harekete geçirmek adına da olsa, kadına yönelik şiddeti işleyen haberlerde, şiddetin toplumun ruh sağlığını olumsuz etkileyecek biçimde sergilenmemesi için de azami özen gösterilmesi gerektiği açıktır. Sürmanşette yer verilen fotoğrafın, şiddete karşı duyarlılık yaratmanın ötesinde, eşi tarafından öldürülen bir kadının ölü

bedenini sergileyerek, hayatını kaybetmiş de olsa en başta bir kadının kişilik haklarını zedelediğini düşünüyorum (“Çiçeklerle kandırdı bıçakla öldürdü, 2011)

Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği de haberi şöyle eleştirmiştir:

Fotoğraf, toplumun ruhsal sağlığını umursamamakta, ölenin kişilik haklarını hiçe saymakta ve kadınlara gözdağı vermekte bir son nokta olmuştur. Ölen kadın, onun çocukları ve yakınları, sayenizde sonsuza dek yaşayacak bu fotoğrafla tekrar tekrar istismara uğrayacaktır. Sorumluların özür dilemesi tek doğru şey olacaktır (“Çiçeklerle kandırdı bıçakla öldürdü, 2011).

Haklı Kadın Platformu ise, şu tepkiyi vermiştir:

Çarpıcı olsun diye bu tür fotoğraflar kullanmak, kadını istismar etmenin en çirkin yoludur. Ölmüş, savunmasız bir insanın kişisel haklarını yerle bir etmiştir. Cinsiyetçi yaklaşımdan uzak, etik kurallara duyarlı bir medya istiyoruz (Tuduk, 2011).

Aile ve Sosyal Politikalar Eski Bakan'ının, Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği'nin ve Haklı Kadın Platformu'nun habere ve haberin sunuş şekline vermiş oldukları reaksiyon ortak bir paydada buluşmaktadır. Medyada bu tarz haberlerin ele alınış şekli, kadına karşı şiddete duyarlılığı arttırmaktan ziyade, kamuoyunun psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine ve duyarlılığın azalmasına ortam hazırlamaktadır. Nitekim medyada kadına yönelik şiddet haberlerinin hem toplumun hem de medyanın etik kuralları çerçevesinde ele alınması gerektiğine dikkat çekilmişti. Kamuoyunda oluşan bu tepkilere ilişkin Habertürk gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Fatih Altaylı “Rahatsız oldunuz değil mi?” başlıklı yazısında haberde kullanılan görsel için şu cevabı verdi:

O fotoğrafı niye bastım biliyor musunuz? Bu tepkiler için. Sizin içinizi acıtmak için. Yüreğinizi dağlamak için. Kızmanız için, köpürmeniz için. Çünkü “kadına şiddet” denilen “rezilliğin”, gözü morarmış bir kadından ibaret olmadığını gözünüze sokmak için. (...) Fotoğrafa bakıyor ve geçiyorsunuz. Çünkü kadına şiddet denilen şeyin “morarmış bir gözden ibaret” olduğunu düşünüyorsunuz. (...) Morarmış göz sizi acıtmıyor. Dolap kapağına çarparsa da morarır o göz. İlle de erkek şiddetini gösteriyor çünkü. Ama o “bıçak” sırta saplanmış, o koca bıçak her şeyi gözünüze sokuyor. Ve siz bunun gözünüze sokulmasından hoşlanmıyorsunuz. Kendi ölçülerinizi aşıyor çünkü bu gerçek. Çünkü fazla rahatsız edici. Vicdanınıza dokunuyor. (...) Kadına şiddet budur. Morarmış bir göz değil, sırta saplanmış bıçaktır. (...) 11 yaşındaki kızım görsün diye bastım. Şimdiden erkek egemen toplumun kadına uyguladığı şiddeti görsün ve bu şiddete karşı sessiz kalanlara tepki göstermeye 11 yaşında başlasın diye bastım. Yarın yine basacağız böyle fotoğrafları (Altaylı, 2011).

Altaylı, tepkilere verdiği yanıtta 11 yaşındaki kızını erkek egemen toplumun yapabilecekleri konusunda uyararak ve ona ders vermek ve bu dersin neticesinde kızının bu tip baskılara sessiz kalmayan bir birey olması amacını güttüğünü belirtmektedir. Ancak cinayete konu olan kişinin şiddete karşı tepki gösterip sığınma evine başvuran, kaderine razı gelmeyip yaşama hakkı için mücadele eden bir kadının ve bu hakkını aradığı için karşılaştığı şiddetin haberini yaptığını unutmamalıdır. Diğer bir ifadeyle haber, Şefika Etik'in kaderine razı gelmeyerek maruz kaldığı

şiddetten kurtulma çabası sonucunda cezalandırıldığını konu almaktadır. Haberin alt metninde, “Ayağını denk almazsan başına gelecek budur.” mesajı yatarken, 11 yaşındaki bir kızın bu haberden, bu şiddete karşı ses çıkarmalıyız sonucuna varması beklentisi içinde olmak beyhude bir beklentidir. Bir diğer önemli nokta ise, Fatih Altaylı'nın bireysel amaçlar doğrultusunda 11 yaşındaki kızına göre haberi yorumlamasıdır. Haberi 11 yaşındaki kız çocuğuna göre sunması ve olayı onun üzerinde yorumlaması hem habercilik etiğine hem de gazetecilik mesleğine aykırılık teşkil etmektedir. Haberin bireysel amaçla kendini haklı çıkarmak gibi gaye taşıması da haberciliğin toplum yararına olması ilkesini hiçe saymaktadır.

Şiddetin nicelik olarak önemine vurgu yapmak, kadına yönelik şiddet konusunda duyarlılık, bilinç ve farkındalık yaratmak, haberde pornografik bir üslup ve pornografik fotoğraf kullanılarak yapılmamalıdır. Bu düşünce tarzı ataerkil yapının bir ürünü olmakla birlikte, medyanın cinsiyetçi yaklaşımının da bir sonucudur. Çünkü morarmış bir göz de şiddettir, sırtta saplanmış bir bıçak da şiddettir. Şiddetin sıklığı ve yoğunluğu olmaz. Burada önemli olan nokta şiddetin türü ve niceliği değil, her türlü şiddetin şiddet olduğudur. Ekonomik şiddet de, fiziksel şiddet de, söylemsel şiddet de, medyatik şiddet de; şiddettir.

Mecmua dergisi için Ayşe Arman'a röportaj veren Habertürk gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Fatih Altaylı'nın hem verdiği röportajın ayrıntıları hem de çektiği resim oldukça dikkat çekicidir:

(...) O fotoğrafı ortalığı provoke etmek için mi koydun, yoksa doğal bir gazeteci refleksi miydi? İkiisi de. Türkiye'de gazeteci ve gazetecilik kalmadığı için gazetecilik yapanlar gariipseniyor. Gazeteci o fotoğrafı koyar. Abdi İpekçi koyardı. Çetin Emeç koyardı. Ertuğrul Özkök koyardı. Bizim işimiz, toplumun eşekliklerini toplumun gözüne sokmak. (...) Peki sen o fotoğrafı koydun diye bu ülkede şiddet azalacak mı? Şiddet azalmayacak. Ama şiddetin ne olduğunu herkes görecek, anlayacak. Şiddete karşı tepki artacak. Şiddete karşı müeyyide artacak. Kadınlar daha fazla korunacak. Korunmaları gerektiğini herkes anlayacak. (...) Şiddetin cinsiyeti var mı sence? (...) Şiddet her yerde şiddet. Erkeğin kadına, kadının erkeğe fark etmiyor (“Hande istesin herkesi kapiya koyarım! Fatih Altaylı'dan ilginç açıklamalar!”, 2011).

Resim 4: “Hande istesin herkesi kapiya koyarım! Fatih Altaylı'dan ilginç açıklamalar!”, 2011.

Röportaj için kullanılan fotoğrafta bir empati çabası var; ancak doğru empati “Benim başıma gelse nasıl hissederim?” değil “Bu yapılan doğru mu?” sorusundan yola çıkılarak yapılandır. Hatayı hata ile örtme bir şeylerin düzelmesi için doğru bir yaklaşım değildir. Hataya hata ile karşılık vermek daha fazla hatayı doğuracağı gibi, şiddete şiddetle karşılık vermek de daha fazla şiddeti doğurur.

Haberde cinayetin tüm ayrıntılarının tek tek verilmesi, seçilen sözcükler, yapılan tanımlar ve nitelermeler yani haberin sunuş şekli ve haberde kullanılan görsel; TGC tarafından 2016 yılında hazırlanan ve yayımlanan MEDYA VE KADIN Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Haber Kılavuzu’nda yer alan, “şiddet” ve “kadın cinayeti” haberi yaparken dikkat edilmesi gereken etik hususlara, gazetenin ve haberi yapanın uymadığı görülmektedir. Bu etik ilkeler (TGC, 2016, ss. 63-67):

- Haber fail ifadesine dayanarak yazılmamalı, ölen kadının katilin/failin iddialarını yanıtlayacak ve çürütecek durumda olmadığı unutulmamalı.
- Haberin tek kaynağı polis raporları, adli tutanaklar ya da fail/katil olmamalı.
- Haberi yapan kişi, psikolog, yargıç, falcı veya öykü yazarı değil, haberci olduğunu unutulmamalı.
- Haber verilirken söylentilerden, yakıştırmalardan, kalıplaşmış söylemlerden ve önyargılardan uzak durulmalı.
- Cinayetlerinin tek bir sorumlusu olmadığı unutulmamalı, iki “taraf”la sınırlı kalmayıp, tüm sorumlular ve süreç iyice araştırılmalı.
- Melodramdan, sansasyon ve pornografiden kaçınılmalı. Cinayetin ayrıntılarını pornografik olarak resmederek şiddetin pornografisi üretilmemeli.
- Haber metni, cinayeti dramatize eden unsurlar içermemeli.
- Cinselliğe dair gereksiz ayrıntılar ve magazinelle yaklaşımlardan uzak durulmalı, haber yazımında çekici veya heyecanlı hikâye üslubu kullanılmamalı.
- Öldürülen kadının bedeni teşhir edilmemeli. Bunun yerine zanlı ve zihniyeti teşhir edilmeli.
- Şiddeti sıradanlaştıran olay mahalli fotoğrafları kullanılmamalı.
- Fotoğraf ve görsel malzeme seçiminde ve kullanımında dikkatli olunmalı, maktulün fotoğrafı ya hiç kullanılmamalı veya olay sonrası değil öncesinde çekilmiş fotoğrafı, eğer gerek varsa kullanılmalı.
- Şiddet gören bir kadınla ilgili haberde, onu tehlikeye sokacak ve gelecekte öldürülmesine neden olabilecek bilgiler vermekten kaçınılmalı.
- Şiddet haberlerinin başlıklarına çok dikkat edilmeli; haber metni mağdurdan yana olsa da, düşünmeden atılan bir başlığın muhabirin niyetini belli ettiği unutulmamalı.
- Şiddete uğrayanın değil, şiddeti uygulayanın fotoğrafları yayınlanmalı.
- Mağdurun kişilik haklarına saygı duyulmalı, örneğin yaşadıklarını ayrıntılarıyla anlattırma gayretinde olunmamalı.

Gazetede yer alan bu haber ve kullanılan fotoğraf düşünölmüş ve planlanmış bir şekilde kamuoyuna sunulmuştur. Ataerkil ideoloji ve cinsiyetçi bir yaklaşımın ürünüdür. Ölüm ve cinayet haberlerinin sunumunda kullanılan görüntülerin altında yatan mana ya da sunumdaki pornografi ile şiddetin kontrolsüzce kamuoyuna sunulması habercilik etiğiyle de herhangi bir şekilde bağdaşmamaktadır. Pornografik iletişimin ve medyatik şiddetin en belirgin örneklerinden biri olan bu haber, medyanın kadın bedenini nasıl metalaştırdığını, şiddeti yeniden nasıl ürettiğini ve kadın cinayetlerini nasıl normalleştirdiğini açıkça göstermektedir.

Medyanın ideolojiyi kullanmaya başlaması ile iktidar kavramı yeniden kendini gösterdi ve gerçekliğin yeniden kurgulanmasına ve inşasına başladı. Her türlü toplumsal iktidarın uygulanması ve korunması, ideolojik bir çerçeveyi gerektirir. Toplumsal olarak bir grubun ya da bireylerinin çıkarları ve arzularıyla ilgili oluşan bu çerçeve, iletişim ve söylem yoluyla kazanılır (Akt. Çoban, 2014, ss. 39-40). Bu noktada medyada sunulan şiddet de toplumdaki güç, bilgi ve iktidar ilişkilerinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Şiddetin uygulayıcısı olanlar yani egemen gruplar da şiddete maruz kalan öteki'ler de bu güç ve iktidar ilişkileri sonucunda belirlenmektedir. Bu ötekileştirme, toplumsal cinsiyet odaklıdır. Egemen olan birey, grup ya da kurum kadına karşı cinsiyetçi söylemini tahakküm kurmak amaçlı yeniden üretmektedir. Medyada, cinsiyetçi söylem uygulamaya konulmakta ve yeniden rıza üretimi sağlanmaktadır. Bu uygulamanın örneklerinden biri de haber metinleridir. Bu doğrultuda çalışma kapsamında ele alınan haber ve haberin sunuş şekli ilk bakışta normal gibi görünse de detaylarına bakıldığında alt metnin cinayetleri normalleştirdiği ve kadınları bir meta olarak sunduğu görölmektedir. Kadına hak etmiş imajı veren haber ve haberde kullanılan görsel, şiddet eşliğini yükseltmekte ve kadını ötekileştirmektedir. Kadına karşı cinsiyetçi söylemin iktidarlar tarafından yeniden kurgulandığı ve bu doğrultuda kamuoyuna sunulduğu görölmektedir.

TGC'nin belirlediği etik ilkelere ve aynı zamanda toplum etiğine uygunluğu olmayan bu tarz haberler, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak bir yana dursun bu eşitsizliği arttırmakta ve derinleştirmektedir. Toplumda rıza üretimini sağlamak ve toplum bilincini egemenliklerinin devamı için değiştirmeyi amaçlayan iktidarlar, medyada bu tarz cinayetleri toplum nezdinde kabul edilebilir hale getirmektedir. Nitekim bunun sonucunda medya şiddetin karşısında duran, kadını koruyan ve savunan bir toplum yerine; iktidarı ve gücü elinde bulunduran egemen grubun arzuladığı üzere, kadına karşı şiddete daha meyilli ve saldırgan bir toplum ortaya çıkarmaktadır.

Sonuç

Her türlü iktidarın beden üzerindeki tahakkümü, bugün medyada yeniden üretilmektedir. Bu tahakkümün çalışmada fiili yönünden çok, söylemsel yani temsili olarak medyada yeniden üretimi mesele edinilmiştir. İktidar, medya aracılığıyla şiddet ile birlikte yaşamakta ve şiddeti tekrar üretmektedir. Medyada hangi olayın şiddet olarak tanımlandığı ya da tanımlanmadığı bizzat ataerkil yapıya dayalı iktidar tarafından belirlenmekte ve topluma medya aracılığıyla sunulmaktadır. Şiddete dayalı söylem, toplumda egemen olan yapılar tarafından medya aracılığıyla

toplumda meşruluk zemini kazanmaktadır. Dolayısıyla şiddet, medyada kurgulanarak yeniden üretilmektedir. Kamuoyu, yeniden üretilmiş şiddeti medya aracılığıyla tüketirken aslında şiddete dayalı söyleme meşruiyet zemini kazandırdığının farkında değildir. Böylece medya; kamuoyunu önce şiddetin tüketicisi, sonra üreticisi konumuna taşımaktadır. Burada önemli olan nokta kamuoyunun hem tüketici hem de üretici olduğunun farkında olmayışıdır.

İktidar ile şiddet arasındaki ilişkide geline son nokta, iktidarın şiddeti bedenden ruha doğru yönelttiği ve içselleştirdiğidir. Bu durumu dispoitif kavramıyla açıklayan Foucault'ya göre dispoitifler, söylemsel ve söylemsel olmayan pratikler bütünü oluşturur. Bu pratikler yoluyla dispoitifler, birtakım deneyimler kurup insanları bu deneyimlerin öznesi olarak tanıtır ve kendileriyle ilgili hakikatler dayatarak iktidarın şiddet kullanmadan bedeni kuşatmasını ve denetim altına almasını sağlar. Her iktidarın bir bilgi alanını oluşturduğunu ve her bilginin de bir iktidar alanı oluşturduğunu söyleyen Foucault, bilginin oluşturduğu söylemin üretimi olmadan iktidar ilişkilerin de var olamayacağını söyler. Tam da bu noktada Althusser'in devletin ideolojik aygıtlarından biri olarak gördüğü "haberleşme aygıtları" yani günümüz kitle iletişim araçları, her türlü iktidar ve bu iktidarların mekanizmaları için önem kazanmaktadır. Çünkü haberleşme, günümüzde kitle iletişim araçları ile sağlanmaktadır. Her türlü iktidar, egemenliğini devam ettirmek ve toplumda rıza üretimini sağlamak için medyaya bu noktada ihtiyaç duymaktadır. Nitekim "medyanın 'toplumsal amacı' iktidara egemen ayrıcalıklı birey veya grupların ekonomik, toplumsal ve siyasal gündemlerini kamuoyuna aşılama ve bunları savunmaktır." (Chomsky & Herman, 1998, s. 100). Bu minvalde medya, iktidar ve şiddet ilişkisi düzleminde, yeniden ideoloji ve bilgi üretiminin en önemli mecrası ve taşıyıcısı konumundadır.

Çalışmada, 7 Ekim 2011 tarihinde Habertürk gazetesinde yer alan Şefika Etik ve 15 Şubat 2015 tarihinde Akşam gazetesinde yer alan Özgecan Aslan cinayetleri ile ilgili haberlerin eleştirel söylem çözümlemesi yapılmıştır. Çünkü her iki cinayet olayı da kadına yönelik şiddetin geldiği son noktanın göstergesi haline gelmiştir. Şiddet haberlerinde, kadın genelde suçlu olarak görülmekte ve şiddetin nedeni kadında aranmaktadır. Çoğu zamanda kadına yönelik şiddetin ölümle sonuçlanan olaylarında, cinayetin gerçek nedeni farklı nedenlere bağlanıp, bir tür hikayeleştirme yoluna gidilerek aktarılmaktadır. Bir film gibi sunulan bu haberlerde, cinayete dair en ince ayrıntılar sunularak, şiddete ilişkin bütün detaylar verilmektedir. Şiddetin bir film olarak sunulması toplumun şiddete merakını artırmakta ve şiddeti yaygınlaştırmaktadır. Bu durum toplumun şiddete alışmasına ve aynı zamanda toplumda şiddeti normalleştirmeye sebep olmaktadır. Şiddet haberlerini her gün okuyan toplum, buna belli bir süre sonra tepki vermemeye; yani alışmaya başlayacaktır ve kamuoyu da iktidar gibi medya gibi şiddeti yeniden üreten bir mekanizmaya dönüşecektir.

Ataerkil yapıda kadına erkek tarafından yüklenen kimlik ve roller, aynı zamanda medyada şiddetin nedenleri olarak sunulmaktadır. Kadın, medyada haber olarak yer aldığı anda erkeğe bağlı bir konumlandırılma ile mağdur, anne, eş, sevgili olarak temsil edilmekte ya da cinsel objeye dönüştürülerek ve magazinleştirilerek sunulmaktadır. Çözümlemeye tabi tutulan haber metinlerinde dikkat çeken önemli noktalardan biri, olayların anlatımında kullanılan yazı ile görsel arasında çelişkili bir bağlamın olmasıdır. Haberde olayın anlatımı için kullanılan sözcükler,

cümle yapıları, başlıklar vb. şiddeti olumlamazken; kullanılan görsel, şiddeti olumlamakta ve yeniden kurgulayarak üretmektedir. Kimi zaman da tam tersi bir durum söz konusu olmakta; haberde kullanılan dil şiddeti olumlamakta ve yeniden üretmektedir. Yani her iki durumda da kadına yönelik şiddeti olumlamakta ve yeniden üretilmektedir.

Haber çözümlenmelerinde göze çarpan bir diğer nokta, bazı haberlerin kadınlar tarafından hazırlanmasıdır. Bu tür haberlerde kadın, hemcinsinin haklarını savunmak yerine, gazetenin sahip olduğu ataerkil düşünce ile yayın politikası ve iktidarın arzuları doğrultusunda hareket etmektedir. Kadının hakkını, öncelikle hemcinsinin koruması gerekirken, var olan yapı bu şekilde kadını kadının karşısına koymaktadır. Kadını toplumda pasif hale getiren ve ataerkil yapının temel özelliklerinden biri de budur. TGC tarafından belirlenen “Kadına yönelik şiddet haberi nasıl yapılmalı?” başlıklı metinde şiddet haberlerinin sunumu hakkında bilgiler verilmektedir. Çözümleme çerçevesinde ele alınan Özgecan Aslan ve Şefika Etik cinayetlerinin haber başlıklarında, spotlarında ve metinlerinde, etik kuralların çoğuna uyulmadığı sonucuna varılmıştır. Kimi haberlerin cinayeti dramatize ederek kadın bedenini erkeğin bakışına sunarken, kimi haberlerin de pornografik unsurlara yer vererek kadına yönelik şiddet eşiğinin yükselmesine neden olduğu gözlemlenmiştir. Medyada yer alan bu cinayetler, medya profesyonelleri tarafından medyatikleştirilip toplumsal cinsiyet eşitsizliğini artırmaktadır. Aynı zamanda haber metinlerinde seçilen başlık ve sözcükler medyada sahip olan iktidar görüşü ve ataerkil yapı düşüncelerini açıkça ortaya koymaktadır.

Şiddetin niceliği kadar, niteliği de önem arz etmektedir. Bugün şiddet daha çok sayısal düzeyde medyada yer bulmaktadır. Oysa kadına yönelik şiddetin ortadan kalkması, toplumsal düzeyde bir zihin dünyası dönüşümünü gerektirir. Bu dönüşüm için yapılacak çalışmaların odağında söylem olmalıdır. Söylemin yeniden doğru bir şekilde üretimi ve toplumun bu yönde bilgilendirilmesi şiddetin yaygınlığını ve yoğunluğunu azaltacaktır. Özellikle toplumda kadınlara yönelik kalıplaşmış dil ve dilin cinsiyetçi yapısı, toplumdaki şiddeti normalleştirmekte ve ona meşruiyet zemini kazandırmaktadır. Medyada tercih edilen dil ve dili tamamlayan görsel, kadına yönelik şiddette farkındalık yaratmaktan ziyade, var olan farkındalığı da ortadan kaldırmaktadır. Medyanın temel misyonu olan kamuoyunu doğru ve tarafsız bilgilendirme ilkesi çerçevesinde kadınları hak ettiği şekilde -toplumsal cinsiyet odaklı olmaksızın, kurulan her cümle, tercih edilen her kelime ve kullanılan her görselde- temsil etmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede toplumda, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda farkındalık yaratılabilir ve katkı sağlanabilir.

Kaynaklar

- Alankuş, S. (2003). BİA Medya ve toplum seminerleri ile elinizdeki kitapçık üzerine. S. Alankuş (Der.), *Medya ve toplum, habercinin el kitabı* içinde (ss. 25-42). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Altaylı, F. (2011). Rahatsız oldunuz değil mi?. 13.07.2016 tarihinde <http://www.haberturk.com/yazarlar/fatih-altayli/677372-rahatsiz-oldunuz-degil-mi> adresinden edinilmiştir.
- Althusser, L. (2015). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. A. Tekin (Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Balman, M. (2013). Dildeki cinsiyetçilik: Feminizm. *Argasdi Dergisi*, (30), 5-6.
- Belge, B. (2007). Bianet ve kadın odaklı habercilik. S. Alankuş (Haz.), *Kadın odaklı habercilik: hak haberciliği dizisi 2* içinde (ss. 196-208). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Binark, M., & Gencel, B. M. (2007). *Eleştirel medya okuryazarlığı, kuramsal yaklaşımlar ve uygulamalar*. İstanbul: Kalkedon.
- Butler, J. (2014). *Cinsiyet belası: Feminizm ve kimliğin altüst edilmesi*. B. Ertür (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Connell, R. W. (2016). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Toplum, kişi ve cinsel politika*. C. Soydemir (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Chomsky, N., & Herman, E. S. (1998). *Medya halkla nasıl evet dedirtir*. B. Akyoldaş (Çev.). İstanbul: Minevra Yayınları.
- Çiçeklerle kandırdı bıçakla öldürdü. (2011, 8 Ekim). 13.07.2016 tarihinde <http://www.haberturk.com/yasam/haber/677376-ciceklerle-kandirdi-bicakla-oldurdu> adresinden edinilmiştir.
- Çoban, S. (2014). “İktidar”ın “medya”sı. E. Arsan & S. Çoban (Haz.), *Medya ve iktidar –hegemonya, statüko, direniş- kitabı* içinde (ss. 27-53). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Dursun, Ç. (2007). Hak haberciliğinin doğası ve olanağı. S. Alankuş (Haz.), *İnsan hakları haberciliği, hak haberciliği dizisi* içinde (ss. 105-127). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Erol, D. D. (2014). Toplumsal cinsiyet açısından Türkiye yazılı basınında şiddet haberleri ve haber fotoğrafları. H. Kuruoğlu ve B. Aydın (Ed.), *Toplumsal cinsiyet ve medya kitabı* içinde (ss. 31-67). Ankara: Detay Yayınları.
- Fatmagül’ü izledi, Özgecan’ı öldürdü. (2015, 15 Şubat). *Akşam*. 13.07.2016 tarihinde <http://www.aksam.com.tr/e-gazete/?tarih=15.02.2015> adresinden edinilmiştir.
- Federici, S. (2012). *Caliban ve cadı*. Ö. Karakaş (Çev.). İstanbul: Otonom Yayınları.
- Foucault, M. (2013). *Hapishanenin doğuşu*. M. A. Kılıçbay (Çev.). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Foucault, M. (2014). *Özne ve iktidar, seçme yazılar: 2*. I. Ergüden ve O. Akinbay (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2015a). *Cinselliğin tarihi*. H. U. Tanrıöver (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınevleri.
- Foucault, M. (2015b). *Kelimeler ve şeyler: İnsan bilimlerinin bir arkeolojisi*. M. A. Kılıçbay (Çev.). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Gecekondu, Fatmagül’ün suçu ne? (2012, 16 Ocak). 13.07.2016 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=W3HrGt5jbbE> adresinden edinilmiştir.
- Gürbilek, N. (2001). *Kötü çocuk Türk*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Han, B. C. (2016). *Şiddetin topolojisi*. D. Zaptçioğlu (Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Hande istesin herkesi kapıya koyarım! Fatih Altaylı’ dan ilginç açıklamalar! (2011, 10 Kasım). 13.07.2016 tarihinde <http://www.medyaradar.com/hande-istesin-herkesi-kapiya-koyarim-fatih-altaylidan-iliginc-aciklamalar-haberi-74040> adresinden edinilmiştir.
- İnal, A. (2003). Medyanın “etkisi” sorusuna başka bir bakış. S. Alankuş (Der.), *Medya ve toplum, habercinin el kitabı* içinde (ss. 59-74). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

- İnceoğlu, G. Y., & Çokmak, A. Nebahat (2009). *Metin çözümlemeleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Koş Fatmagül koş oyunu çıktı. 13.07.2016 tarihinde <http://teknoder.blogcu.com/kos-fatmagul-kos-oyunu-cikti/9248862> adresinden edinilmiştir.
- Köse, E. (2013). Cinsiyet / toplumsal cinsiyet ikiciliği üzerine eleştirel yaklaşımlar ya da doğa “doğal mıdır”. *Dođu Batı Düşünce Dergisi*, (16) 64, 37-52.
- Mater, N., & Çalışlar, İ. (2007). Medyadaki durumu tersine çevirmek. S. Alankuş (Haz.), *Kadın odaklı habercilik: Hak haberciliği dizisi 2* içinde (ss. 167-195). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Segal, L. (1992). *Ağır çekim: Değişen erkeklikler değişen erkekler*. V. Ersoy (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Tuduk, M. (2011). *Medyada şiddet pornografisi*. 13.07.2016 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/turkiye/medyada-siddet-pornografisi-1065693/> adresinden edinilmiştir.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC). (2016). *Kadın ve medya: Toplumsal cinsiyet eşitlikçi haber kılavuzu*. İstanbul: Akademi Yayınları.
- Ünsal, A. (2011). Kadına şiddette son nokta. 13.07.2016 tarihinde <http://www.gazeteler.org/haberturk-gazetesi/2011-ekim-07/> adresinden edinilmiştir.
- Van Dijk, T. (2015). Söylem ve ideoloji: Çokalanlı bir yaklaşım. B. Çoban & Z. Özarslan (Haz.), *Söylem ve ideoloji kitabı* içinde (ss. 15-97). İstanbul: Su Yayınevi.
- Yanikkaya, B. (2009). Gündelik hayatın suretinde: Öteki korkusu, görsel şiddet ve medya. B. Çoban (Haz.), *Medya milliyetçilik şiddet kitabı* içinde (ss. 11-28). İstanbul: Su Yayınevi.
- Yaylađül, L. (2016). *Kitle iletişim kuramları egemen ve eleştirel yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yavuz, Ş. (2016). Trabzon örneğinde, yerel medyada kadınların temsil biçimleri araştırması. Ş. Yavuz (Der.), *Toplumsal cinsiyet ve medya temsilleri içinde* (ss. 143-165) İstanbul: Heyamola Yayınları.